

po svoji županiji to važno reč razglasijo, vse gospodarje opomnijo, česar je storiti treba, se oestro sami po postavi ravnajo in tudi druge po nji ravnati primorajo, ako imajo grintove konje.

Premišljevanje o porotnih sodbah.

(Dalje.)

Zakaj nek veljajo porote za tako imenitno napravo? saj je bila sodba po stari navadi brez porotnikov tudi prav — bo morebiti marsikteri rekel, katerim ta reč ni prav jasna.

Prostor nam ne pripusti na dolgo in široko važnosti te nove vstavne naprave razlagati; bomo tedaj le ob kratkim iz dvojniga poglobitnega ozira imenitnost porot dokazali.

1. Očitne sodbe po porotah, v katerih imajo opraviti: državni pravdnik ali tožnik, kakor varh pravice in postave, — zagovornik zatoženca, kakor branitelj obdolženega, — 12 prisežnih mož, kakor razsodniki „kriviga“ in „nekriviga“, in 4 cesarski sodniki z predsodnikom porote vred, kakor določniki kazni ali štrafinge, so sodbe, v katerih se pravica brez enostranosti spozná in določi. Po stari navadi so bile vse te imenitne, teške in različne opravila samo v rokah sodnikov, ki so mogli biti preiskavci, tožniki, zagovorniki in sodniki ob enim. To je bila silno težavna naloga, in čeravno smo prepričani, da so si sodniki prizadevali, vselej in povsod popolnoma po pravici soditi, vunder človek vedno le človek ostane, da se tu in tam zmoti in mu vedno vselej čisto brez vse enostranosti ravnati ni mogoče. Ravno iz tega se pa pokaže tudi neobhodna potreba, da imajo biti porotniki pošteni in umni možje ter dne in samostojne volje in merzle kervi brez vse strasti, ki brez nagnjenja pa tudi brez sovraštva do zatoženca sodijo po svojim lastnim notrajnim prepričanju. Ker pa, kakor smo že gori rekli, človek vedno le človek ostane, je postava prav storila, da pokliče 12 porotnikov k sodbi, in da je takrat zatoženec za „kriviga“ spoznan, ako ste ga 2 tretjini (8 porotnikov) kriviga spoznale — za „nekriviga“ pa takrat, ako ga je večina (tedaj 7 porotnikov) nekriviga spoznala.

2. Očitne sodbe po porotah so šola pravice, za živo spoznanje praviga in postavniga, so po tem takim šola za omiko ljudstva, za požahnjenje siroviga serca. Ljudstvo se uči tukaj postavnost natanjko spoznovati; sliši kako se pravice svetost varje in resnica iše; ono sliši scer tudi, kako se zagovornik za natanjčno razodévo vsih okoljšin poteguje, da se resnica popolnoma zvé. Njegov poklic ni gotoviga hudodelnika oprostiti, kar se tudi nikdar zgoditi ne more, ker njemu nasproti stoji cesarski tožnik ali državni pravdnik, ki zvesto varje, da se nikjer postave pot ne zgreši. Pa misliti se ne sme, da je clo vsak kakiga pregreška ali hudodelstva obdolžen človek tudi gotov hudodelnik, — ali da se je vselej iz hudiga namena pregrešil i. t. d. — Ko tedaj ljudstvo vse to v očitnim obravnanju sliši, se njegovi zapopadki praviga in nepraviga gotovo razjasnujejo, novi občutki praviga se v serca sadijo, ali spijoči budiijo — tako, da so take očitne sodbe zares prave šole za spoznanje postavnosti in pravice. Sliši scer tudi hudodelnike tajiti in zvijač iskati — ali ono tudi vidi, da vse to jim nič ne pomaga, ker predsednik in državni pravdnik na vsako besedo pazita, in poklicane priče ali drugi zvedenci drugači govoré; porotniki sodijo po tem po svojim spoznanju; naj bi tudi hudodelnik hudodelstvo do sodniga dne tajil, mu nič ne pomaga; pravda je kmalo pri kraju.

Tode da so porote to, kar imajo biti in kar tudi postava terja, se mora v njih vse v tistim jeziku govoriti, ki ga zatoženec, porotniki in večina ljudstva razumejo. Ako se v takim jeziku ne govori, niso porote očitne, ako očitnost v ustnosti obstoji, pa ne le v odprtih vratih. Ker si je ljudstvo zde od porot le sosebno to zapomnilo, da imajo tudi „lumpi“ zagovornika, državniga tožnika pa ne sliši (ker ga ne razume), in tudi govora zagovornika ne, mu ni za zlo vzeti, da mu le „zagovornik lumpov“ po glavi roji in praviga zapopadka od zagovornikov nima. Da bojo porote na Slovenskim s zatoženci slovenskiga rodú to, kar tudi po vstavni postavi imajo biti, se mora od konca do kraja vse v slovenskim jeziku govoriti, scer porote niso očitne in ustne obravnave, ampak po večim delu le „Pantomimen.“

(Dalje sledi.)

Novičar iz Krajskiga.

Iz Ljubljane. O nedeljo je bila slovesna daritev daril v svetlih tolarjih učencam risarske šole obertnijske družbe, ktere pridni učenik je Joah. Oblak. Drugo pot več od te daritve. — Gosp. Dr. Kluna je kupčijska in obertnijska zbornica v Ljubljani za svojiga tajnika izvolila; — ta volitev je dobra. — Po srečkanju pretekli četertek stopi iz mestniga odbora (ako se o prihodnji volitvi spet ne izvolijo) naslednjih 10 gospodov: Dr. Ahačič, Aichholzer, Baumgartner, Eržen, Košir, Mühleisen, Pichler, Dr. Rudolf, Samassa, Vollheim. — O četertek bo nova volitev Ljublj. mestniga župana. Gosp. Ambrož hoče mož beseda ostati in se je dosledno tudi drugi volitvi odpovedal. Kdo bo namesti njega izvoljen, se scer ne more prerokovati; pričakovati pa je, da bojo odborniki taciga izvolili, ki bo po volji večine Ljubljančanov. — Neznaniga „lokalista“ Ljublj. nemškiga časnika je naša nedolžna „lučica“ unidan tako hudo razkačila, da „Novicam“ clo oponaša, da jim „gesunde Logik“ manjka, za to ker so (zares strašna zmota!) „popotnika v Florjanovih ulicah“ zmešale s „pisateljem tiste pritožbe“, — „Lichtscheue“ pa jim zato očita, ker so dokazale, da še le nov magistrat bo v stanu mestno svečavo in tlak dostojno popraviti. „Novičar“ nima namena se dalje pričkat, in g. „lokalistu“ le to odgovori, da — če mu bo „gesunde Logik“ in „Licht“, „viel Licht“, „überall Licht“ potreba, že vé: kam teh reči — gotovo ne bo šel iskat. Und — „dadrum kene Feindschaft niche.“ — Ponoči v petek je bil oginj na Ižanskim gradu grofa J. Auersperga; blizo grada je nek kolarnica z mnogimi vozovi i. t. d. pogorela. Ako je res, kar se pripoveduje, da je zažgana bila, je silno žalostno, da so nekteri ljudje še zmiraj tako oslepljeni, da v takim tolovajskim ravnanju išejo maševanja! — Ravno zvémo, da naš mnogospoštovani rodoljub, g. D. Dežman bolniga g. profesorja Dr. Šuberta v učenju naravoslovja i. t. d. v 7. in 8. gimnaz. klasu nadomestuje; boljšiga namestnika bi vodstvo ne bilo moglo izvoliti. — Po naznanilu „Danice“ so mil. knezo-škof gosp. Matiju Vertovcu, fajmostru v Šentvidu pri Vipavi, na njegovo prošnjo, v pokoj iti, 26. svečana dovolili.

Iz okolice Kamniške. Močno je želeti, da bi prišla kmalo nova gojzдна postava na dan za varstvo naših gojzdov, in da bi se prepovedalo njih brezmišno sekanje. Koliko lepih hrastov in smerek se zlasti v Tuhinski dolini po nepotrebnim poseka! Nekteri popotniki so jo že tako deleč perpravili, da ga nimajo več drevesa v gojzdu, kteriga bi na rami nēsti ne mogli. Sēm ter tje so postali griči čisto goli, kakor da bi jih bil kdo obril. Zraven je še to žalostno, da večidel drevja na žganji ali na vinu skoz gerlo splava. S podučenjem ali svarjenjem po časopisih se

per tem ne da nič opraviti. Zatorneži gojzdov ne beró časopisov, in bi tudi za prijazno posvarjenje in podučenje nič ne marali; li viši oblast je v stanu jih ustaviti. Če še kaj časa tako pojde, bo cela Krajnska dežela pustila Kras, kateri ti kaže, da ga pusti.

Iz Dolenskega 4. sušca. * Konec pretečenega mesca smo pastirski list g. knezoškofa Ljubljanskega v roko dobili, in očitno spoznamo, da smo ga z velikim veseljem sprejeli. Tako lepo nam naš visokočastiti knezoškof v njem nauk od edinozveličavne vere razložé, da mora vsakemu, ki ga bere, k sercu iti; zraven pa tudi ne pozabijo, svoje ovčice k ljubezni do zmotenih, drugovernih bratov opominjevati, prav kakor nas s. véra uči, ktera nam veli zmoto grajati, zmotenega pa ljubiti. — Brali smo tudi slovenski prevod omenjenega lista v starih čerkah. Ozir pravopisa nočemo nobene besedice reči, ker pravopis je le lupina,*) ki jedro zavija; le to se nam opomniti treba zdi, da se je pri prestavljanju prav neprijetna in scer bistvena pomota pripetila, ker je na zadnji strani pastirskega lista pod št. 3. nemški „Freitag“ v slovenskem s „saboto“ prestavljen!!

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Koroškiga 14. m. Pri nas je letas taka dragota, da bi človek skoro obupal! Beračev imamo toliko, da dan na dan eden drugemu duri u pest podajajo. Huda je za črni kruh, pa vendar na gornjem Koroškem od 25. avgusta 1850 od tatvin clo nič ni več slišati, to je, od tistega časa, odkar Apolonia Tof u Belaškej ječi sedi, ktera je, kakor je bilo v Novicah že povedano, posebno rada farovže obiskovala, in cerkvene denarnice praznila. 25. avgust minulegu leta je bil pa za imenovano tatíco nesrečen, za farovže pa srečen dan. Že ob 6 zjutraj jo primaha iz Verbe proti Dvorskemu farovžu — alj tukaj ji je spodletelo — od tukaj gre, kakor bi jo bil veter nesel, proti Lipi nad Verbo, se pri fajmoštrovej dekli u kuhinji oglasi, in jo prosi, da bi jo g. fajmoštru za spoved napovedala, kar je dekla zvesto storila. Fajmošter čakajo in čakajo, in ker žlahtne gospé niso mogli dočakati, gredé v cerkev božjo službo opravljat, in že so bili napravljeni pred altar iti, alj vonder jim še nekaj v glavo da, da še pred mežnarja u farovž gledat in kote preiskovat ukažejo. Mežnar pride u farovž, gospa ga zasliši in vsa skručena po kletnih stopincih pritapa, ter pravi, da ji je slabo prišlo, in da se je morala zato na stopincih vsesti. — Ali kmalo je slabosti popusté, da jo potegne, ko bi jo bil kdo smodil, po cesti proti Verbi. U gostivnici pri Krištofu, med Verbo in Poročanami, je južnala, vse s kovanimi dvajseticami plačala, in je potem, kakor je sama rekla, se u Poroče k popoldanskej b. službi podala. Alj Porošči fajmošter so jej bili z opravljanjem b. službe prehitri, in so jo u farovž stopivši na kletnih stopincih zagledali; že je imela nekaj platna u robcu zavezanega. Naglo hoče vteči, alj neki kmet jo zagradi in ustavi. Od tukaj je bila v Celovec odpeljana in sodništvu izročena. Med tem je Belaško sodništvo, ki je ji bilo zavolj njenih tatnij na sled prišlo, u Celovec po njo pisalo, in 14. septembra 1850 so jo imeli že u Belaku, kjer se še zdaj zavolj preiskatve znaže, vse čisto taji, in se prav prederzno obnaša. Preiskovanih zapisnikov zavolj nje imajo že na kupe. Kmalo bo zavolj nje u Belaku javna sodba, ki bo prekanjeno tatíco po pravici obsodila. — Verbensko alj Celovsko jezero, po katerem vsako leto črez 40000 sežnjev derv u Celovec splava, letas ni zamerznilo, česar se še nihče ne spomni. — Naš ljubljeni nadzornik ljudskih šol, velečastni gosp. S. Rudmaš so z obljubljenimi darili učitelje krepko zbudili, in med njimi pravo veselje vneli.

*) Ali Bohoričica je lupina že silno — redka. Vred.

Vse želi da bi ovi gospod nada Slovincov prav prav dolgo na Koroškem ostali. Bog jih nam ohrani! — Poklic g. Navratila na Dunaj je tudi nas Korošce prav razveselil! Čuli smo, da je v svoji poprejšni Ljublj. službi kakor v vicah živel. Bog ga je rešil. Ko bi saj še kdo tudi našega Majarja od njegovega vesčasnega preselovanja po Nemškem kmalo rešil! Dvorčan.

Iz Goriškiga 2. marca. (J. V.)

De ljudjé po kmetih dosti časa, pa tudi denarjev zatrosimo, preden včasih nar potrebniši reči iz kancelijskih listov po tolmačih zvemo — mislim de vsak dobro vé. Posebna škoda je pa ta, de nemško-taljansko pisanje naši mladini omiko močno ovéra, česar marsikdo po vrednosti ne porajta. Kako? Velikokrat se sém ter tje v naši deželi prigodí, de ko oče kak list iz kancelije dobí, ga svojimu sinu, ki že 2 in 3 léta v farno šolo hodi, podá rekoč: „preberi in povej mi, kaj v njem stoji.“ Ker pa revež ne razume, kar je bral, s tihim glasom reče: „ne morem.“ Oče nevoljen nad njim zarenčí: „po kaj pa v šolo hodiš, če tega ne znaš? Ne boš ne več postopal v šolo, — domá boš mogel delati.“ Lejte tako obá, oče in sin, veselje do šol zgubita. Če ima oče tudi še več sinov, jih brez šolskiga poduka pusti, ker ne vidi nobeniga prida iz šol. Po taki viži tudi sosedje, ki to vidijo in zvedó, veselje do šol zgubijo. Naj nam pošten človek, ki med ljudstvom živi, odgovorí: ali ni takó? Kak nemškutar, ki ne zapopade s svojo mervico pameti namena ljudskih šol, nam bo odgovoril, de kancelijski jezik je nemški. Temu odgovorimo: de tudi mi poznamo cesarsko vstavno pismo, in de vémo, kaj po tem pismu ljudstvu gré, kaj terjati smé. V to, kako si vradije med seboj dopisujejo, se mi ne vtikujemo, to ni naša reč — mi se le — in edino le zato — potegujemo, kar nam je po vstavi dogotovljeno, in kar tudi ministerstvo zvesto spolnuje, ktero s Slovenci v slovenskim jeziku govori. Dokler se v kancelijah v slovenskih deželah ne bo, kakor je potreba, domači jezik rabil, bojo naše ljudske šole vedno hirale, ker le po tem, bo spoznal prosti deželan dobiček šole, ako bo vidil, de mu njegov sin gladko dopovedati vé, kar se mu iz višji roke piše. Med omikanimi Slovenci je mende malo taci, ki bi rekli, de kmetam ni treba šole. Alj, taci pa, ki s perpomočki, ki ljudstvo h šoli budijo, nasprot stojé, je žali Bog na cente! Zakaj vsak tak, ki druge jezike preveč povzdiguje, domačiga pa zatiruje, omiko svojimu narodu odvráčuje, ker stare zgodbe in vsakdanje skušnje glasno govore, de narod se zamore le v svojim glasu omikati. Akoravno pa nam nikjer sovražnikov ne manjka, vender se nadjamo de sv. véri in Avstrijskemu prestolu zvesta Slovenija ne bo zaostala, ali kakor nekteri želé, clo usahnila, marveč upamo, de bo z Božjo pomočjo v soglasju z drugimi narodi po mogočosti napredovala. Mi terdno upamo, de bo pravična vlada naše žive potrebe vsim nasprotnikom vkljub spoznala in lepo vstavno z nami ravnala, — ker dobro vé, de vsi občutki žive resnice in pravice enoglasno govore: „vsakimu svoje.“

Od Štaj. Drave. 8. sušca. (D.)

Pervo polletje šolsko je minulo in dijaki se že zbirajo, ko lastovice spomladi. Lepo so se obnašali o prvi polovici šolskega léta; takih, kateri bi slabo napredovali, je sila malo. Tudi slovenski se marljivo učé in „berílo“ nam pride prav všeč. Tudi slovenska knjižnica je narasla že do 70 knjig, prosimo domorodce, naj jo velikodušno pomnožujejo. Dobrotljivim podarnikam g. farmeštru Hašniku, g. kapl. Simoniću Francu in Ciringerju in g. J. Š. v Celji se lepo zahvalimo. Tudi g. korarju R. za znameniti dar v denarjih. Na predlog gg. prof. veroznanstva se je vstanovilo društvo za podporo ubogih dijakov. Kdor